

методів їх здійснення відповідно до принципів державно-громадського управління.

До основних стратегічних кроків щодо реформування управління освітою та перерозподілу основних функцій науковці відносять: 1) спільна управлінська діяльність державних і громадських структур по керівництву освітніми проектами [3; 5; 6], 2) прийняття рішень державними органами управління після обов'язкового погодження проекту рішення з представниками громадськості, 3) делегування частини владних повноважень органів управління освітою структурам, що представляють інтереси певних суспільних груп; 4) розробка механізмів планування, контроль, оцінка результатів діяльності інститутами громадянського суспільства (громадська експертиза, атестація) [4; 5; 6].

Для подолання складнощів, які можуть виникнути при втіленні державно-громадського управління в систему освіти Пастовенський О. пропонує наступні заходи: зниження рівня централізації управління, забезпечення фінансової самостійності навчального закладу, здійснити визначення організаційних та фінансових дій по підтримці інноваційної діяльності в системі освіти, перехід в системі освіти до договірних відносин; створення механізму підтримки ініціативних освітніх проектів; формування ефективної системи управління експериментальними майданчиками в системі освіти; створення професійних та між професійних товариств; створення фондів розвитку освіти; відпрацювання механізмів формування замовлення на інформаційні та науково-методичні послуги недержавних структур, створення "горизонтальних" управлінських структур [7: 319–356].

Враховуючи досвід європейських країн та реформи демократизації освіти, які демонстрували результат ефективності громадського управління, на наш погляд, змістом сучасних стратегічних реформ в Україні має бути наступне. Перш за все, це посилення відкритості освітніх систем, яке передбачає децентралізацію управління освітою, розширення функцій різних суб'єктів освітньої політики. Також враховуючи зростаючі потреби суспільства в управлінні системою освіти на громадських засадах, актуальним є також поширення механізму громадського обговорення проблем освіти на всіх рівнях, в тому числі відомчому, створення недержавних структур для підтримки автономії навчальних закладів, в тому числі через приватні бізнес організації, формування асоціації опікунських рад, в тому числі батьків та випускників, створення умов для якісної громадської атестації навчальних закладів.

Джерела:

1. Бобрицька В. І. Система освіти як об'єкт моніторингу. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 17. Теорія і практика навчання і виховання.* 2015. Серія 17. Вип. 27. С. 19-34.
2. Михайленко О. Державно-громадське управління освітою [Електронний ресурс]. UKR: <http://tu.osvita.ua/school/method/1124/>
3. Гончар В. М. Корпоративізм як модель взаємодії держави і громадянського суспільства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук : спец. 23.00.02 "Політичні інститути та процеси". Київ, 2009. 20 с.
4. Касьянова О. М. Педагогічний аналіз навчального процесу в загальноосвітній школі як засіб підвищення його ефективності :

автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.01 "Загальна педагогіка та історія педагогіки". Київ, 2000. 18 с.

5. Павлова К. А. Формування громадської активності в умовах розвитку глобального громадянського суспільства. *Гілея: науковий вісник* : збірник наукових праць. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова; ВГО Укр. академія наук, "Видавництво "Гілея", 2018. Вип. 144. С. 169-170.

6. Постол К. А. (Павлова К.А.) Правові механізми взаємодії інститутів громадянського суспільства та держави. Автореферат на здобуття наук. ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю : 12.00.01. Київ, 2016. 23 с.

7. Пастовенський О. В. Громадсько-державне управління загальною середньою освітою в регіоні : дис. на здоб. наук. ступ. док. наук. 13.00.06 "Теорія та методика управління освітою". Київ, 2015. 452 с.

Abstract. The article considers the views of modern scholars about the educational system of Ukraine in the process of its democratization. The directions of strategic changes in education management, in accordance with the needs of modern society, change of state functions and expansion of civil society rights are substantiated.

Key words: state-public model of government, education management, civil society, educational policy.

* * *

Банях Н. Р.,
студентка групи 1МОПз факультету менеджменту освіти та науки Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, магістерська програма "Освітня політика" (м. Київ, Україна)

Макаренко С. О.,
доцент кафедри соціальної філософії, філософії освіти та освітньої політики факультету менеджменту освіти та науки Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, кандидат філософських наук, (м. Київ, Україна)

ДЕРЖАВНО-ГРОМАДСЬКІ ВІДНОСИНИ УПРАВЛІННЯ В ОСВІТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

У статті розкрито значення поняття "державно-громадська модель управління" в науковій літературі, проаналізовано стан управління під час реформування освітньої галузі в Україні, надано характеристику провідних принципів державно-громадської моделі управління у сфері освіти України, виділено шляхи розвитку державно-громадської моделі управління національної освіти.

Ключові слова: державно-громадська модель управління, державно-громадська модель управління в освіті, інноваційний розвиток.

Постановка й обґрунтування актуальності проблеми. Дана тема особливо набирає актуальності, адже на сьогодні, за умов інтенсивного інноваційного розвитку освітньої сфери, інститути громадянського суспільства намагаються співпрацювати з владою на партнерських засадах, щоб спільними зусиллями забезпечити реалізацію державної політики в освітній сфері України відповідно до реформаційних змін.

Лише поєднання зусиль держави та громади як рівноправних партнерів у створенні стратегій реформування освітнього процесу, забезпеченні контролю його якості, посиленні соціального захисту усіх учасників, розширенні мережі закладів освіти, підготовці компетентних кадрів може забезпечити повноцінне та всебічне розв'язання проблем державного управління у сфері освіти.

Аналіз наукових досліджень. Вивченню проблеми становлення та розвитку державно-громадських відносин в сфері освіти приділяється все більше уваги як

в сфері наукового пізнання, так і в практичних питаннях її реалізації.

Історичні та методологічні основи даного дослідження висвітлено в працях вітчизняних науковців та практиків, таких як: В. П. Андрущенко, В. С. Журавського, В. І. Лугового, В. Л. Савельєва та ін. Пріоритетний аналіз освіти в сучасних умовах розвитку держави обґрунтовано в роботах В. І. Бобрицької [2], Я. Я. Болубаша, В. Г. Кременя, та ін. Значна увага приділена вивченню теоретичних основ розуміння існуючих моделей освітніх відносин у розробках Г. В. Єльнікової, В. К. Майбороди, В. М. Огаренко та ін.

Важливим для даного дослідження є твердження: “Запорукою прогресивних змін в освіті України має стати утвердження державно-громадської моделі управління нею – зазначав Василь Кремень, – урівноваження впливу державного та громадського чинників на стан і перспективи розвитку системи освіти набуває вирішального значення” [5].

Виокремлення аспектів проблеми, які ще недостатньо вивчені. Необхідно зазначити, що недостатньо вивченим залишається питання співвідношення взаємовідносин держави і інститутів громадянського суспільства, з загальними тенденціями інноваційного розвитку в Україні, що призводить до протиріч між очікуваним та наявним станом національної освіти.

Мета статті полягає в аналізі існуючої державно-громадської моделі управління в освіті України та окресленні шляхів її розвитку на етапі інноваційних змін.

Основними завданнями виступають: здійснення наукового аналізу поняття “державно-громадська модель управління”, дослідження інноваційних змін в освітній галузі крізь призму інтересів громадянського суспільства, характеристика провідних принципів державно-громадських відносин в сфері освіти Україні, визначення шляхів розвитку державно-громадської моделі управління національною системою освіти.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах демократичного державотворення система освіти України зазнає докорінного реформування, успіх якого значною мірою залежить від ефективного управління цією галуззю на всіх рівнях. Зміна форми управління освітою з державної (командно-адміністративної) на демократичну (державно-громадську) є вагомим складником реалізації гуманітарної політики в нашій країні, що передбачає якнайактивніше залучення до цього процесу широких верст громадськості й тим самим забезпечення відповідних конституційних прав громадян України [3].

Під державно-громадськими відносинами найчастіше розуміється процес поєднання різноспрямованої діяльності державних і громадських суб'єктів управління, що пов'язані з функціонуванням і розвитком освітньої установи, в інтересах суб'єктів навчально-виховного процесу, соціуму, влади.

Важливо наголосити, що поєднання державного й громадського управління в освіті створює модель державно-громадського управління, що передбачає пріоритет держави з активним урахуванням громадської думки. У цілому ж завдання державно-громадського

управління освітою полягає в установленні рухомої рівноваги між державним регулюванням та процесами самоорганізації, що відбуваються в соціально-педагогічних системах [4]. У цьому зв'язку особливо важливо наголосити саме на гармонійному поєднанні в державно-громадському управлінні загальнодержавних регулювань та індивідуальних суспільних ініціатив і визначальній ролі останніх як чинника, що сприяє децентралізації управління освітою й автономізації діяльності навчальних закладів.

Щодо поняття “державно-громадська модель управління”, то на сьогодні доцільно розуміти це явище як нові, більш демократичні відношення та взаємодію між державою та громадянським суспільством, участь цих сторін у розв'язанні різних питань освіти, а саме управлінські аспекти, які пов'язані з можливістю відповідально та результативно впливати на освітню політику, визначальним пріоритетом якої є забезпечення якості освіти на основі збереження його фундаментальності та відповідності актуальним і перспективним потребам особистості, суспільства й держави.

Загалом, особливості взаємовідносин держави і інститутів громадянського суспільства в освітній сфері пов'язані з об'єктивними факторами сьогодення, які ставлять нові вимоги щодо наявності різного суб'єктивного складу сучасної освітньої політики і зводяться до “поєднання державного управління і громадського самоврядування в освіті” [1].

Щоб краще зрозуміти даний феномен, варто оглянути провідні принципи державно-громадського управління освітою:

- незалежності й паритетності органів державного і громадського управління освітою;
- комплексного застосування економічних та інших ресурсів держави й суспільства суб'єктами державно-громадських відносин;
- цільової направленості функціонування суб'єктів державно-громадських відносин на задоволення потреб та інтересів учасників освітнього процесу, суспільства, держави;
- відкритості й гласності, згідно з яким діяльність суб'єктів державно-громадських відносин відкрита для всіх учасників освітнього процесу і забезпечується розповсюдженням інформації;
- незалежності, тобто можливості кожного суб'єкта освітніх державно-громадських відносин вільно обирати техніки управлінської діяльності та виявляти при цьому активність;
- узгодженого розподілу компетенцій між державними й громадськими суб'єктами освітніх відносин на кожному їх рівні й етапі функціонування та розвитку;
- цивілізованого розв'язання конфліктів і суперечностей між державними і громадськими суб'єктами відносин шляхом застосування загальноприйнятих узгоджувальних механізмів і процедур [6].

Зважаючи на це, упровадження громадського самоврядування та державно-громадського управління освітою в Україні з урахуванням викладених вище принципів створить сприятливі передумови для формування гуманістично-інноваційної освіти нового

типу, зростання її конкурентоспроможності в європейському та світовому освітньому просторі.

Поєднання двох, на перший погляд протилежних інтересів, громадських та державних, потребує створення чіткого розуміння сфер діяльності кожного суб'єкта в процесі реалізації цього напрямку освітньої політики.

Шляхами розвитку державно-громадських відносин національної освіти визначено:

- перерозподіл зобов'язань та компетенцій між центральними, регіональними та місцевими рівнями виконавчої влади та органами місцевого самоврядування;

- врегулювання та законодавче закріплення повноважень громадськості в управлінні освітою;

- послідовне оновлення органів управління відповідно до нових викликів сучасності;

- підготовка нових управлінських кадрів, котрі будуть готові до діяльності та ефективного співробітництва в умовах державно-громадського механізму;

- дотримання рівноправного партнерського стилю відносин, мінімізація авторитарного впливу конкретних посадових осіб на процес управління;

- залучення інституцій громадянського суспільства, демократично зорієнтованих громадян до управління освітою, посилення в цьому плані їх координаційної ролі [5].

Вищезазначене дозволяє дійти **висновку**, що державно-громадське управління містить розгалужену функціональність його суб'єктів, що поєднують три основні мети, які відповідають загальним характеристикам державотворення в Україні на сучасному етапі: участь у прийнятті нормативно-правових актів, які регулюють освітню сферу; взаємодії представників громадськості та державних органів, в тому числі на рівні закладу освіти; практична діяльність та поступове вдосконалення найголовніших завдань освітньої сфери. Основною умовою для встановлення функціональної взаємодії держави та інститутів громадянського суспільства як суб'єктів освітньої політики, є становлення нормативно правового регулювання даного питання, яке законодавчо встановлює форми, принципи та напрями такої взаємодії і закріплює чіткі кроки щодо впровадження механізму державно-громадського управління освітою [7].

Перспективи подальших досліджень. Одним із перспективних і практично спрямованих напрямів подальшого дослідження проблеми може бути визначення та обґрунтування основних шляхів запровадження державно-громадського управління освітою в Україні.

Джерела:

1. Андрущенко В. Державно-громадський характер управління освітою. *Вища освіта України*. 2011. № 3. С. 5-8.
2. Бобрицька В.І. Моніторинг якості освіти як чинник формування ефективної державної кадрової політики України з підготовки працівників для системи вищої освіти. *Теорія і практика навчання і виховання. Серія 17*. 2015. Вип. 26. С. 41-49.
3. Гаєвська Л.А. Розвиток державно-громадського управління освітою як складова реалізації гуманітарної політики в Україні. Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2008. С. 205.
4. Грабовський В. А. Державно-громадське управління – шлях

до демократизації освіти України. Матеріали науково-практичної конференції за міжнародною участю (31 травня 2005 р., Київ). К. : Вид-во НАДУ. 2015. С. 35.

5. Кремень В.Г. Державно-громадська модель управління освітніми змінами. *Директор школи*. 2001. № 4.

6. Крисюк С. Концептуальні засади розвитку державно громадського управління освітою. Актуальні теоретико методичні та проблеми державного управління. К. : Вид во НАДУ, 2004. Т. 1. С. 380-383.

7. Постол К. А. Державно-громадська модель управління освітою як форма правової взаємодії інститутів громадянського суспільства та держави в Україні. *Право і суспільство*. 2014. № 5.2. С. 53-58.

Abstract. The article describes the meaning of the concept "state-public model of government" in the scientific literature, analyzes the state of management during the reform of the educational sector in Ukraine, describes the leading principles of the state-public model of management in the sphere of education of Ukraine, identifies ways of developing the state-public model of management of the national education.

Key words: state-public model of government, state-public model of management in education, innovative development.

* * *

Павлова К. А.,
доцент кафедри соціальної філософії, філософії освіти
та освітньої політики факультету менеджменту освіти
та науки Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова,
кандидат юридичних наук, доцент (м. Київ, Україна)

Березін М. А.,
студент групи 1мГУд факультету менеджменту освіти
та науки Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова, магістерська програма
"Громадське управління в галузі освіти" (м. Київ, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ РЕФОРМ В ЗАГАЛЬНІЙ СЕРЕДНІЙ ОСВІТІ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ МОДЕЛІ ДЕРЖАВНО-ГРОМАДСЬКОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

У статті розглянуто стратегію реформування системи освіти України та передачі функцій державного управління до органів громадянського суспільства, обґрунтовано мету сучасних реформ у світі та виокремлення особливостей освіти України з урахуванням цього досвіду.

Ключові слова: державно-громадське управління, освітня політика, освітні реформи, громадськість, громадянське суспільство

Актуальність. Водночас зі становленням України як демократичної, правової держави відбуваються реформаторські зміни в системі освіти, зокрема у ланці загальної середньої освіти. При динамічних змінах в процесі формування моделі державно-громадського управління освітою в Україні актуальність теми розвитку загальної середньої освіти є значущою. Впровадження реформ в цій ланці в умовах формування моделі державно-громадського управління освітою в Україні є важливим аспектом для розвитку свідомості громадян та формування активного громадянського суспільства в нашій державі [1; 5; 6].

Мета статті – визначення особливостей впровадження реформ в умовах формування моделі державно-громадського управління освітою в Україні.

Завдання статті: 1) Проаналізувати сучасний етап реформування системи освіти України, 2) визначити акценти стратегічних державних та національних пріоритетів в завданнях освітніх реформ, 3) визначити стратегію, сутність та основні напрями реформування загальної середньої системи в Україні.